

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “ความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์” ใช้แบบสัมภาษณ์ และการจัดเวทีสนทนากลุ่ม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของครัวเรือนเกษตรกร

ตอนที่ 2 ความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร

ตอนที่ 3 สถานภาพความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนเกษตรกร

ตอนที่ 4 ปัญหา และแนวทางการสร้างความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนเกษตรกร

ตอนที่ 5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนเกษตรกร

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของครัวเรือนเกษตรกร

เกษตรกรตำบลสองห้อง อำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ มีสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของครัวเรือนเกษตรกร เกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน อาชีพ พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด รายได้เฉลี่ย สภาพหนี้สิน ทั้งในและนอกภาคการเกษตร แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเกษตร การดำรงตำแหน่งทางสังคม และการเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร ซึ่งการวิเคราะห์สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ ของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ ด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่อ จังหวัด
อุตรดิตถ์

n = 217		
สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	83	38.2
หญิง	134	61.8
2. อายุ (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40	23	10.6
41 - 50	77	35.5
51 - 60	73	33.6
61 - 70	39	18.0
มากกว่าหรือเท่ากับ 71	5	2.3
ค่าต่ำสุด = 25 ปี ค่าสูงสุด = 85 ปี		
ค่าเฉลี่ย = 51.95 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 10.387 ปี		
3. ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	2	0.9
ประถมศึกษา	134	61.7
มัธยมศึกษาตอนต้น	29	13.4
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือ (ปวช.)	43	19.8
อนุปริญญา หรือ (ปวส.)	6	2.8
ปริญญาตรี	3	1.4
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2	22	10.1
3 - 4	90	41.5
5 - 6	88	40.6
มากกว่าหรือเท่ากับ 7	17	7.8
ค่าต่ำสุด = 1 คน ค่าสูงสุด = 11 คน		
ค่าเฉลี่ย = 4.49 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.656 คน		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 217		
สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
5. จำนวนแรงงานในครัวเรือน (คน)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2	89	41.0
3 - 4	113	52.1
5 - 6	14	6.4
มากกว่าหรือเท่ากับ 7	1	0.5
ค่าต่ำสุด = 1 คน ค่าสูงสุด = 7 คน		
ค่าเฉลี่ย = 2.86 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.111 คน		
6. อาชีพหลัก		
เกษตรกรรวม	184	84.8
พนักงานบริษัทเอกชน	3	1.4
ค้าขาย	4	1.8
ธุรกิจส่วนตัว	1	0.5
รับจ้างทั่วไป	25	11.5
7. อาชีพรอง		
ไม่มีอาชีพรอง	20	9.2
มีอาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	197	90.8
เกษตรกรรวม	31	14.3
ค้าขาย	16	7.4
ธุรกิจส่วนตัว	8	3.7
รับจ้างทั่วไป	121	55.7
อื่นๆ (ทอผ้า จักสาน)	21	9.7
8. พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด (ไร่)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 4	56	25.8
5 - 9	83	38.2
มากกว่าหรือเท่ากับ 10	78	36.0
ค่าต่ำสุด = 1 ไร่ ค่าสูงสุด = 40 ไร่		
ค่าเฉลี่ย = 8.77 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.567 ไร่		

จากตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

เพศ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 61.8 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 38.2 เป็นเพศชาย

อายุ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 35.5 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี รองลงมาร้อยละ 33.6 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 18.0 มีอายุระหว่าง 61-70 ปี ร้อยละ 10.6 มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี และร้อยละ 2.3 มีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 71 ปี ตามลำดับ โดยมีอายุเฉลี่ย 51.95 ปี ต่ำสุด 25 ปี สูงสุด 85 ปี

ระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 61.7 มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 19.8 มีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. ร้อยละ 13.4 มีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 2.8 มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับอนุปริญญา หรือ ปวส. ร้อยละ 1.4 มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี และร้อยละ 0.9 ไม่ได้รับการศึกษาตามลำดับ

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ร้อยละ 41.5 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน รองลงมาร้อยละ 40.6 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน ร้อยละ 10.1 มีสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 คน ร้อยละ 7.8 มีสมาชิกในครัวเรือนมากกว่าหรือเท่ากับ 7 คน ตามลำดับ โดยมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.49 คน ต่ำสุด 1 คน สูงสุด 11 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.656

จำนวนแรงงานในครัวเรือน พบว่า จำนวนแรงงานในครัวเรือน ร้อยละ 52.1 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 3-4 คน รองลงมา ร้อยละ 41 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 คน ร้อยละ 6.4 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 5-6 คน ร้อยละ 0.5 มีจำนวนแรงงานมากกว่าหรือเท่ากับ 7 คน ตามลำดับ โดยมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.86 คน ต่ำสุด 1 คน สูงสุด 7 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.111

อาชีพหลัก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 84.8 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมา ร้อยละ 11.5 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 1.8 ประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 1.4 ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 0.5 ทำธุรกิจส่วนตัว ตามลำดับ

อาชีพรอง พบว่า เกษตรกรร้อยละ 90.8 มีอาชีพรอง และร้อยละ 9.2 ไม่มีอาชีพรอง โดยเกษตรกร ร้อยละ 55.7 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมาร้อยละ 14.3 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 9.7 ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น ทอผ้า จักสาน ร้อยละ 7.4 ประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 3.7 ทำธุรกิจส่วนตัว ตามลำดับ

พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด พบว่า เกษตรกรร้อยละ 38.2 มีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ระหว่าง 5-9 ไร่ รองลงมาร้อยละ 36.0 มีพื้นที่ทำการเกษตร มากกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 25.8

มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 4 ไร่ ตามลำดับ โดยครัวเรือนเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 8.77 ไร่ ต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 40 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.567

ตารางที่ 4.2 สภาพเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี

n = 217

สภาพเศรษฐกิจของเกษตรกร	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. รายได้ในภาคการเกษตร (บาท)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 25,000	78	36.0
25,001 – 50,000	85	39.1
มากกว่าหรือเท่ากับ 50,001	54	24.9
ค่าต่ำสุด = 4,500 บาท ค่าสูงสุด = 350,000 บาท		
ค่าเฉลี่ย = 60,025.35 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 72,004.874 บาท		
2. รายได้นอกภาคการเกษตร (บาท)		
ไม่มีรายได้นอกภาคการเกษตร	41	18.9
มีรายได้นอกภาคการเกษตร	176	81.1
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000	52	24.0
10,001 – 20,000	56	25.8
มากกว่าหรือเท่ากับ 20,001	68	31.3
ค่าต่ำสุด = 4,500 บาท ค่าสูงสุด = 480,000 บาท		
ค่าเฉลี่ย = 26,947 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 49,325.927 บาท		
3. หนี้สินในภาคการเกษตร (บาท)		
ไม่มีหนี้สินในภาคการเกษตร	47	21.7
มีหนี้สินในภาคการเกษตร	170	78.3
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000	44	20.3
20,001 – 50,000	66	30.4
มากกว่าหรือเท่ากับ 50,001	60	27.6
ค่าต่ำสุด = 1,000 บาท ค่าสูงสุด = 840,000 บาท		
ค่าเฉลี่ย = 73,027.65 บาท		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 128,363.134 บาท		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n = 217		
สภาพเศรษฐกิจของเกษตรกร	จำนวน(คน)	ร้อยละ
4. หนี้สินนอกภาคการเกษตร (บาท)		
ไม่มีหนี้สินนอกภาคการเกษตร	154	71.0
มีหนี้สินนอกภาคการเกษตร	63	29.0
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000	37	17.0
50,001 – 150,000	15	6.9
มากกว่าหรือเท่ากับ 150,001	11	5.1
ค่าต่ำสุด = 1,000 บาท ค่าสูงสุด = 500,000 บาท		
ค่าเฉลี่ย = 23,580.65 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 61,329.589 บาท		
5. แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ของตนเอง	52	24.0
การกู้ยืมจากแหล่งอื่นๆ	186	85.7
ญาติพี่น้อง	10	4.6
เพื่อนบ้าน	1	0.5
สหกรณ์การเกษตร	54	24.9
ธกส.	173	79.7
สถาบันการเงิน	1	0.5
กองทุนต่างๆ	60	27.6
เงินกู้ธนาคาร	5	2.3

จากตารางที่ 4.2 สภาพเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกรตำบลสองห้อง อำเภอปากท่อ จังหวัดสุพรรณบุรี ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

รายได้ในภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 39.1 มีรายได้ในภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 25,001-50,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 36.0 มีรายได้ในภาคการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 25,000 บาท และร้อยละ 24.9 มีรายได้ในภาคการเกษตรมากกว่าหรือเท่ากับ 50,001 บาท ตามลำดับ โดยมีรายได้ในภาคการเกษตรเฉลี่ย 60,025.35 บาท ต่ำสุด 4,500 บาท สูงสุด 350,000 บาท ส่วน

เบี่ยงเบนมาตรฐาน 72,004.874 บาท

รายได้นอกภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 81.1 มีรายได้นอกภาคการเกษตร และร้อยละ 18.9 ไม่มีรายได้นอกภาคการเกษตร โดยเกษตรกรร้อยละ 31.3 มีรายได้นอกภาคการเกษตรมากกว่าหรือเท่ากับ 20,001 บาท รองลงมาร้อยละ 25.8 มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001-20,000 บาท และร้อยละ 24.0 มีรายได้นอกภาคการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท ตามลำดับ โดยมีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 26,947 บาท สูงสุด 480,000 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 49,325.927

หนี้สินในภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 78.3 มีหนี้สินในภาคการเกษตร และร้อยละ 21.7 ไม่มีหนี้สินในภาคการเกษตร โดยเกษตรกรร้อยละ 30.4 มีรายได้อยู่ระหว่าง 20,001-50,000 บาท รองลงมาร้อยละ 27.6 มีรายได้นอกภาคการเกษตรมากกว่าหรือเท่ากับ 50,001 บาท และ ร้อยละ 20.3 มีรายได้นอกภาคการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท ตามลำดับ โดยมีหนี้สินในภาคการเกษตรเฉลี่ย 73,027.65 บาท สูงสุด 840,000 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 128,363.134

หนี้สินนอกภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 71.0 ไม่มีหนี้สินนอกภาคการเกษตร ร้อยละ 29.0 มีหนี้สินนอกภาคการเกษตร โดยเกษตรกรร้อยละ 17.0 มีหนี้สินนอกภาคการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท ร้อยละ 6.9 มีหนี้สินนอกภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 50,001-150,000 บาท และร้อยละ 5.1 มีหนี้สินนอกภาคการเกษตรมากกว่าหรือเท่ากับ 150,001 บาท โดยมีหนี้สินนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 23,580.65 บาท สูงสุด 500,000 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 61,329.589

แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเกษตร พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 85.7 กู้ยืมจากแหล่งเงินทุนอื่นๆ ร้อยละ 24 ใช้เงินทุนของตนเอง โดยการกู้ยืม ร้อยละ 79.7 กู้ยืมจาก ธกส. ร้อยละ 27.6 กู้ยืมจาก กองทุนต่างๆ ร้อยละ 24.9 กู้ยืมจากสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 4.6 กู้ยืมจากญาติพี่น้อง ร้อยละ 2.3 กู้ยืมจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ ร้อยละ 0.5 กู้ยืมจากเพื่อนบ้านและสถาบันการเงิน

ตารางที่ 4.3 สภาพสังคมของเกษตรกรตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี

n = 217		
สภาพสังคมของเกษตรกร	จำนวน(คน)	ร้อยละ
6. การดำรงตำแหน่งทางสังคม		
ไม่ได้ดำรงตำแหน่งใดๆทางสังคม	152	70.0
ดำรงตำแหน่งทางสังคม	65	30.0
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/สารวัตรกำนัน	12	5.5
สมาชิกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น	3	1.4
คณะกรรมการหมู่บ้าน	24	11.1
อาสาสมัครเกษตร	8	3.7
อื่นๆ (อสม. จิตอาสา อปพร. ชรบ. อพม.)	18	8.3
7. การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร		
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร	15	6.9
เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	202	93.1
สหกรณ์การเกษตร	63	29.0
กลุ่มเกษตรกร	28	12.9
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	11	5.1
วิสาหกิจชุมชน	16	7.4
เครือข่ายเกษตรกร	7	3.2
กลุ่มลูกค้า ธกส.	181	83.4

จากตารางที่ 4.3 สภาพสังคมของเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี
ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

การดำรงตำแหน่งทางสังคม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 70.0 ไม่ได้ดำรงตำแหน่งใดๆทางสังคม และร้อยละ 30.0 ดำรงตำแหน่งทางสังคม โดยเกษตรกรร้อยละ 11.1 ดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 8.3 ดำรงตำแหน่งอื่นๆ (อสม. อปพร. ชรบ. อพม.) ร้อยละ 5.5 ดำรงตำแหน่งเป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/สารวัตรกำนัน ร้อยละ 3.7 ดำรงตำแหน่งเป็นอาสาสมัครเกษตร ร้อยละ 1.4 ดำรงตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 93.1 เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร และร้อยละ 6.9 ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร โดยเกษตรกรร้อยละ 83.4 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ชกส. รองลงมาร้อยละ 29.0 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 12.9 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 7.4 เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 5.1 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และร้อยละ 3.2 เป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายเกษตรกร

ตอนที่ 2 ความรู้ และแหล่งความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร

ความรู้ และแหล่งความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร ของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี ดังนี้

2.1 ความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร

ความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร ของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จำนวน 10 ประเด็น วิเคราะห์ด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และการจัดอันดับ ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี

ประเด็นความรู้	เฉลี่ย	ตอบถูกต้อง		อันดับ
		จำนวน	ร้อยละ	
1. การมีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอทุกวันเท่านั้น ไม่รวมถึงช่วงที่เกิดภัยพิบัติ (เฉลี่ย : การมีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอทุกวัน รวมถึงช่วงเวลาที่เกิดภัยพิบัติด้วย)	ผิด	31	14.3	10
2. การมีสิทธิและการเข้าถึงทรัพยากร	ถูก	188	86.6	3
3. การมีรายได้เพื่อให้สามารถเข้าถึงอาหารในระบบตลาด	ถูก	181	83.4	4

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n = 217

ประเด็นความรู้	เฉลย	ตอบถูกต้อง		อันดับ
		จำนวน	ร้อยละ	
4. การได้มาซึ่งอาหารโดยวิธีการที่ต่างไปจากแบบแผนปกติของสังคมและวัฒนธรรม (เฉลย : การได้มาซึ่งอาหารตามแบบแผนปกติของสังคมและวัฒนธรรม)	ผิด	110	50.7	7
5. การมีอาหารที่หลากหลายบริโภค	ถูก	210	96.8	1
6. การมีความสามารถในการพึ่งตนเอง	ถูก	209	96.3	2
7. การกินอาหารที่ชอบน้อยลง หรือ กินอาหารที่มีราคาถูกลง (เฉลย : การได้กินอาหารที่ชอบ กินอาหารครบ 5 หมู่ มีคุณค่าทางโภชนาการ และมีประโยชน์ต่อร่างกาย โดยไม่ต้องคำนึงหรือกังวลเกี่ยวกับราคาของอาหาร)	ผิด	79	36.4	9
8. การมีอาหารสะสมเมื่อยามขาดแคลน	ถูก	171	78.8	5
9. การจำกัดปริมาณอาหารของผู้ใหญ่เพื่อเก็บไว้ให้เด็ก (เฉลย : สมาชิกครัวเรือนมีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอ ไม่ตกอยู่ในภาวะอดอยากหิวโหย)	ผิด	103	47.5	8
10. การมีรายได้ไม่ต่ำกว่าเส้นความยากจนด้านอาหารที่กำหนดไว้ โดยสำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คือ 5,000 บาท/คน/เดือน (เฉลย : การมีรายได้ไม่ต่ำกว่าเส้นความยากจนด้านอาหารที่กำหนดไว้โดยสำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คือ 1,433 บาท/คน/เดือน)	ผิด	114	52.5	6

จากตารางที่ 4.4 ความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารผลการวิเคราะห์ เป็นดังนี้
 ความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร เมื่อนำผลคะแนนจากประเด็นความรู้ที่เกษตรกร
 ตอบได้ถูกต้องมาพิจารณา พบว่า
 ร้อยละ 91.1 – 100.0 ได้แก่ ร้อยละ 96.8 การมีอาหารที่หลากหลายบริโภค และ ร้อยละ
 96.3การมีความสามารถในการพึ่งตนเอง

ร้อยละ 81.1 - 91.0 ได้แก่ ร้อยละ 86.6 การมีสิทธิและการเข้าถึงทรัพยากร และ ร้อยละ 83.4 การมีรายได้เพื่อให้สามารถเข้าถึงอาหารในระบบตลาด

ร้อยละ 71.1 – 81.0 ได้แก่ ร้อยละ 78.8 การมีอาหารสะสมเมื่อยามขาดแคลน

น้อยกว่าร้อยละ 71.0 ได้แก่ ร้อยละ 52.5 การมีรายได้ไม่ต่ำกว่าเส้นความยากจนด้านอาหารที่กำหนดไว้โดยสำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คือ 5,000 บาท/คน/เดือน (เฉลี่ย : การมีรายได้ไม่ต่ำกว่าเส้นความยากจนด้านอาหารที่กำหนดไว้โดยสำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คือ 1,433 บาท/คน/เดือน) ร้อยละ 50.7 การได้มาซึ่งอาหารโดยวิธีการที่ต่างไปจากแบบแผนปกติของสังคมและวัฒนธรรม (เฉลี่ย : การได้มาซึ่งอาหารตามแบบแผนปกติของสังคมและวัฒนธรรม) ร้อยละ 47.5 การจำกัดปริมาณอาหารของผู้ใหญ่เพื่อเก็บไว้ให้เด็ก (เฉลี่ย : สมาชิกครัวเรือนมีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอ ไม่ตกอยู่ในภาวะอดอยากหิวโหย) ร้อยละ 36.4 การกินอาหารที่ชอบน้อยลง หรือ กินอาหารที่มีราคาถูกลง (เฉลี่ย : การได้กินอาหารที่ชอบ กินอาหารครบ 5 หมู่ มีคุณค่าทางโภชนาการ และมีประโยชน์ต่อร่างกาย โดยไม่ต้องคำนึงหรือกังวลเกี่ยวกับราคาของอาหาร) และ ร้อยละ 14.3 การมีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอทุกวันเท่านั้น ไม่รวมถึงช่วงที่เกิดภัยพิบัติ (เฉลี่ย : การมีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอทุกวัน รวมถึงช่วงเวลาที่เกิดภัยพิบัติด้วย)

ตารางที่ 4.5 ระดับความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร

n = 217			
จำนวนข้อที่ตอบถูก	ระดับความรู้	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1 – 2	น้อยที่สุด	0	0
3 – 4	น้อย	11	5.1
5 – 6	ปานกลาง	99	45.6
7 – 8	มาก	98	45.2
9 - 10	มากที่สุด	9	4.1

ค่าต่ำสุด = 3 ข้อ ค่าสูงสุด = 10 ข้อ
ค่าเฉลี่ย = 6.43 ข้อ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.318

จากตารางที่ 4.5 ระดับความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร ของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ระดับความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร เมื่อนำผลจำนวนข้อที่ตอบถูกทั้งหมดมาพิจารณา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 45.6 ตอบถูก 5-6 ข้อ รองลงมาร้อยละ

45.2 ตอบถูก 7-8 ข้อ ร้อยละ 5.1 ตอบถูก 3-4 ข้อ ร้อยละ 4.1 ตอบถูก 9-10 ข้อ โดยมีจำนวนข้อที่ตอบถูก ต่ำสุด 3 ข้อ สูงสุด 10 ข้อ เฉลี่ย 6.43 ข้อ

2.2 แหล่งความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร

แหล่งความรู้ประกอบด้วย สื่อบุคคล สื่อกิจกรรม สื่อสารมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ วิเคราะห์ด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.6 แหล่งความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร

n = 217

แหล่งความรู้	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสาร (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X} (S.D)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
1. สื่อบุคคล						2.87 (1.048)	ปานกลาง
1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร	7 (3.2)	18 (8.3)	56 (25.8)	69 (31.8)	67 (30.9)	3.79 (1.072)	มาก
2) เจ้าหน้าที่ อบต./ เทศบาล	13 (6.0)	35 (16.1)	102 (47.0)	56 (25.8)	11 (5.1)	3.08 (0.927)	ปานกลาง
3) เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน	52 (24.0)	53 (24.4)	72 (33.2)	34 (15.6)	6 (2.8)	2.49 (1.102)	น้อย
4) ผู้นำท้องถิ่น/ผู้นำ ชุมชน	12 (5.5)	18 (8.3)	62 (28.6)	86 (39.6)	39 (18.0)	3.56 (1.053)	มาก
5)ญาติพี่น้อง/เพื่อน บ้าน	22 (10.1)	36 (16.6)	86 (39.6)	59 (27.2)	14 (6.5)	3.03 (1.051)	ปานกลาง
6) อาสาสมัครเกษตร	30 (13.8)	50 (23.0)	88 (40.6)	43 (19.8)	6 (2.8)	2.75 (1.016)	ปานกลาง
7) ปราชญ์ชาวบ้าน	35 (16.1)	49 (22.6)	77 (35.5)	48 (22.1)	8 (3.7)	2.75 (1.087)	ปานกลาง
8) อื่นๆ (อสม.)	174 (80.2)	7 (3.2)	14 (6.4)	16 (7.4)	6 (2.8)	1.49 (1.076)	น้อยที่สุด

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

n = 217

แหล่งความรู้	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสาร (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X} (S.D)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
2. สื่อกิจกรรม						2.86 (1.101)	ปานกลาง
1) การศึกษาดูงาน	31 (14.3)	55 (25.3)	89 (41.0)	28 (12.9)	14 (6.5)	2.72 (1.067)	ปานกลาง
2) การฝึกอบรม	15 (6.9)	34 (15.7)	96 (44.2)	49 (22.6)	23 (10.6)	3.14 (1.033)	ปานกลาง
3) การสัมมนา	41 (18.9)	59 (27.2)	70 (32.3)	34 (15.7)	13 (6.0)	2.63 (1.136)	ปานกลาง
4) การประชุม	16 (7.4)	34 (15.7)	62 (28.6)	81 (37.3)	24 (11.1)	3.29 (1.090)	ปานกลาง
5) การจัดนิทรรศการ	62 (28.6)	54 (24.9)	68 (31.3)	26 (12.0)	7 (3.2)	2.36 (1.114)	น้อย
6) การจัดงานรณรงค์ ประชาสัมพันธ์	32 (14.7)	53 (24.4)	76 (35.0)	43 (19.8)	13 (6.0)	2.78 (1.108)	ปานกลาง
7) การแลกเปลี่ยน เรียนรู้	28 (12.9)	28 (12.9)	83 (38.2)	54 (24.9)	24 (11.1)	3.08 (1.156)	ปานกลาง
3. สื่อสารมวลชน						3.22 (1.141)	ปานกลาง
1) โทรทัศน์	11 (5.1)	26 (12.0)	58 (26.7)	74 (34.1)	48 (22.1)	3.56 (1.113)	มาก
2) วิทยู	42 (19.4)	49 (22.6)	80 (36.9)	29 (13.4)	17 (7.8)	2.68 (1.162)	ปานกลาง
3) หอกระจายข่าว	17 (7.8)	26 (12.0)	65 (30.0)	70 (32.3)	39 (18.0)	3.41 (1.147)	มาก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

n = 217

แหล่งความรู้	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสาร (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X} (S.D)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
4. สื่อสิ่งพิมพ์						2.48 (1.084)	น้อย
1) หนังสือ	56 (25.8)	51 (23.5)	75 (34.6)	24 (11.1)	11 (5.1)	2.46 (1.138)	น้อย
2) หนังสือพิมพ์	55 (25.3)	47 (21.7)	83 (38.2)	27 (12.4)	5 (2.3)	2.45 (1.071)	น้อย
3) วารสาร	65 (30.0)	72 (33.2)	62 (28.6)	13 (6.0)	5 (2.3)	2.18 (1.003)	น้อย
4) เอกสารเผยแพร่	44 (20.3)	55 (25.3)	86 (39.6)	27 (12.4)	5 (2.3)	2.51 (1.023)	น้อย
5) โปสเตอร์/ป้าย ประชาสัมพันธ์	43 (19.8)	37 (17.1)	78 (35.9)	43 (19.8)	16 (7.4)	2.78 (1.189)	ปานกลาง
5. สื่อออนไลน์						2.69 (1.293)	ปานกลาง
1) Website (เว็บไซต์)	65 (30.0)	34 (15.7)	60 (27.6)	47 (21.7)	11 (5.1)	2.56 (1.261)	น้อย
2) Facebook (เฟซบุ๊ก)	61 (28.1)	32 (14.7)	57 (26.3)	49 (22.6)	18 (8.3)	2.68 (1.318)	ปานกลาง
3) Line (ไลน์)	54 (24.9)	31 (14.3)	67 (30.9)	47 (21.7)	18 (8.3)	2.74 (1.276)	ปานกลาง
4) Youtube (ยูทูป)	55 (25.3)	30 (13.8)	62 (28.6)	48 (22.1)	22 (10.1)	2.78 (1.318)	ปานกลาง
เฉลี่ยรวมทั้งหมด	-	-	-	-	-	2.82 (1.133)	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.6 แหล่งความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร ปรากฏผลการวิเคราะห์เป็นดังนี้

แหล่งความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร ของครัวเรือนเกษตรกรตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี มีแหล่งความรู้ทั้งที่เป็น สื่อบุคคล สื่อกลุ่มกิจกรรม สื่อสารมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ ภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด 2.82) โดยเมื่อพิจารณาแยกรายละเอียดแต่ละแหล่งความรู้ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 4 แหล่ง เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ สื่อสารมวลชน (ค่าเฉลี่ย 3.22) สื่อบุคคล (ค่าเฉลี่ย 2.87) สื่อกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย 2.86) และสื่อออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย 2.69) รองลงมาอยู่ในระดับน้อย 1 แหล่ง คือ สื่อสิ่งพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย 2.48) ดังมีรายละเอียดแต่ละสื่อ ดังนี้

1. สื่อบุคคล ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.87) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับมากจำนวน 2 แหล่ง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.79) และ ผู้นำท้องถิ่น/ผู้นำชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.56) อยู่ในระดับปานกลางจำนวน 4 แหล่ง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ อบต./เทศบาล (ค่าเฉลี่ย 3.08) ญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน (ค่าเฉลี่ย 3.03) อาสาสมัครเกษตร (ค่าเฉลี่ย 2.75) และปราชญ์ชาวบ้าน (ค่าเฉลี่ย 2.75) อยู่ในระดับน้อย คือ เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน (ค่าเฉลี่ย 2.49) และ อยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ แหล่งความรู้อื่นๆ คือ อสม. (ค่าเฉลี่ย 1.49)

2. สื่อกิจกรรม ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.86) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็นพบว่า อยู่ในระดับปานกลางจำนวน 6 แหล่ง ได้แก่ การประชุม (ค่าเฉลี่ย 3.29) การฝึกอบรม (ค่าเฉลี่ย 3.14) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.08) การจัดงานรณรงค์ประชาสัมพันธ์ (ค่าเฉลี่ย 2.78) การศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 2.72) และการสัมมนา (ค่าเฉลี่ย 2.63) อยู่ในระดับน้อย คือ การจัดนิทรรศการ (ค่าเฉลี่ย 2.36)

3. สื่อสารมวลชน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.22) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็นพบว่า อยู่ในระดับมากจำนวน 2 แหล่ง ได้แก่ โทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.56) และหอกระจายข่าว (ค่าเฉลี่ย 3.41) อยู่ในระดับปานกลาง คือ วิทยุ (ค่าเฉลี่ย 2.68)

4. สื่อสิ่งพิมพ์ ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.48) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับน้อยจำนวน 4 แหล่ง ได้แก่ เอกสารเผยแพร่ (ค่าเฉลี่ย 2.51) หนังสือ (ค่าเฉลี่ย 2.46) หนังสือพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย 2.45) และวารสาร (ค่าเฉลี่ย 2.18) อยู่ในระดับปานกลาง คือ โปสเตอร์/ป้ายประชาสัมพันธ์ (ค่าเฉลี่ย 2.78)

5. สื่อออนไลน์ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.69) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 3 แหล่ง ได้แก่ YouTube (ยูทูป) (ค่าเฉลี่ย 2.78) Line (ไลน์)

(ค่าเฉลี่ย 2.74) Facebook (เฟสบุ๊ก) (ค่าเฉลี่ย 2.68) อยู่ในระดับน้อย คือ Website (เว็บไซต์) (ค่าเฉลี่ย 2.56)

ตารางที่ 4.7 สรุปแหล่งความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร

n = 217

แหล่งความรู้	\bar{x}	(S.D)	ความหมาย
1. สื่อสารมวลชน	3.22	(1.141)	ปานกลาง
2. สื่อบุคคล	2.87	(1.048)	ปานกลาง
3. สื่อกลุ่มกิจกรรม	2.86	(1.101)	ปานกลาง
4. สื่อออนไลน์	2.69	(1.293)	ปานกลาง
5. สื่อสิ่งพิมพ์	2.48	(1.084)	น้อย

ตอนที่ 3 สถานภาพความมั่นคงทางอาหาร

สถานภาพความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลสถานภาพความมั่นคงทางอาหารจากการสัมภาษณ์เกษตรกร และการสนทนากลุ่มจัดเวทีชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 สถานภาพความมั่นคงทางอาหารจากการสัมภาษณ์เกษตรกร

สถานภาพความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี จากการสัมภาษณ์เกษตรกร แบ่งเป็น 2 ประการ ได้แก่ ระดับความมั่นคงทางอาหาร และแหล่งที่มาของอาหาร

3.1.1 ระดับความมั่นคงทางอาหาร

ระดับความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี แบ่งการวิเคราะห์เป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความพอเพียง ด้านการใช้ประโยชน์ ด้านการเข้าถึงอาหาร และด้านเสถียรภาพทางอาหาร วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ระดับความมั่นคงทางอาหาร

n = 217

ความมั่นคงทางอาหาร ในด้านต่างๆ	ระดับความมั่นคงทางอาหาร (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X} (S.D)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
1. ด้านความพอเพียง						4.02 (0.862)	มาก
1) สมาชิกในครัวเรือนมี อาหารที่ปลอดภัยและ เพียงพอสำหรับบริโภค ในครัวเรือน	3 (1.4)	11 (5.1)	55 (25.3)	91 (41.9)	57 (26.3)	3.87 (0.911)	มาก
2) การปลูกพืชผักสวน ครัวทำให้ประหยัดค่า ใช้จ่ายและปลอดภัย จากสารเคมี	4 (1.8)	7 (3.2)	52 (24.0)	95 (43.8)	59 (27.2)	3.91 (0.896)	มาก
3) สมาชิกในครัวเรือนมี อาหารเพียงพอรับประทาน จนอิ่มทุกมื้อ	1 (0.5)	6 (2.8)	45 (20.7)	90 (41.5)	75 (34.6)	4.07 (0.839)	มาก
4) สมาชิกในครัวเรือน ได้รับประทานอาหาร ครบทั้ง 3 มื้อ	1 (0.5)	2 (0.9)	39 (18.0)	82 (37.8)	93 (42.9)	4.22 (0.802)	มากที่สุด
2. ด้านการใช้ประโยชน์						4.05 (0.841)	มาก
1) สมาชิกในครัวเรือน รับประทานอาหารครบ ทั้ง 5 หมู่	1 (0.5)	10 (4.6)	60 (27.6)	84 (38.7)	62 (28.6)	3.90 (0.884)	มาก
2) สมาชิกในครัวเรือน ได้รับสารอาหารที่ เหมาะสมกับการเจริญ เติบโต เช่น เด็กควรดื่ม นม	1 (0.5)	7 (3.2)	44 (20.3)	87 (40.1)	78 (35.9)	4.08 (0.854)	มาก

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n = 217

ความมั่นคงทางอาหาร ในด้านต่างๆ	ระดับความมั่นคงทางอาหาร (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X} (S.D)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
3) มีการเลือกซื้ออาหาร ที่มีโภชนาการดี มีความ ปลอดภัย มีคุณค่า เหมาะสมกับร่างกาย	0 (0.0)	7 (3.2)	45 (20.7)	93 (42.9)	72 (33.2)	4.06 (0.817)	มาก
4) เลือกซื้ออาหาร หลากหลายประเภท เช่น เนื้อสัตว์ ไข่ ผัก ผลไม้	1 (0.5)	3 (1.4)	41 (18.9)	87 (40.1)	85 (39.2)	4.16 (0.809)	มาก
3. ด้านการเข้าถึงอาหาร						3.67 (0.941)	มาก
1) มีอาหารที่ผลิตเอง ตลอดทั้งปี	6 (2.8)	25 (11.5)	83 (38.2)	71 (32.7)	32 (14.7)	3.45 (0.971)	มาก
2) มีแหล่งซื้ออาหาร หรือตลาดที่หลากหลาย	2 (0.9)	11 (5.1)	54 (24.9)	102 (47.0)	48 (22.1)	3.84 (0.857)	มาก
3) มีแหล่งอาหารธรรม- ชาติที่สมบูรณ์ มีความ หลากหลายทางชีวภาพ	2 (0.9)	12 (5.5)	58 (26.7)	93 (42.9)	52 (24.0)	3.83 (0.887)	มาก
4) มีแหล่งอาหารจาก ประเพณี วัฒนธรรม การแบ่งปัน	10 (4.6)	18 (8.3)	75 (34.6)	70 (32.3)	44 (20.3)	3.55 (1.049)	มาก
4. ด้านเสถียรภาพทาง อาหาร						3.22 (0.865)	ปานกลาง
1) เมื่อเกิดภัยพิบัติ น้ำ- ท่วม ฝนแล้ง ยังคงมี อาหารบริโภคอย่าง เพียงพอ	7 (3.2)	25 (11.5)	119 (54.8)	46 (21.2)	20 (9.2)	3.22 (0.884)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n = 217

ความมั่นคงทางอาหาร ในด้านต่างๆ	ระดับความมั่นคงทางอาหาร (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X} (S.D)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
2) มีแผนการผลิตอาหาร ผลิตพืชและสัตว์ ที่ครัวเรือนบริโภค	2 (0.9)	30 (13.8)	106 (49.8)	72 (33.2)	7 (3.2)	3.24 (0.762)	ปานกลาง
3) มีการนำอาหารมาแปรรูป หรือถนอมอาหาร เป็นอาหารสำรองในครัวเรือน	6 (2.8)	30 (13.8)	108 (49.8)	57 (26.3)	16 (7.4)	3.22 (0.874)	ปานกลาง
4) มีรายได้ไม่ต่ำกว่าเส้นความยากจนด้านอาหารที่กำหนดไว้โดยสำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คือ 1,433 บาท/คน/เดือน	4 (6.5)	24 (11.1)	99 (45.6)	67 (30.9)	13 (6.0)	3.19 (0.941)	ปานกลาง
เฉลี่ยรวมทั้งหมด	-	-	-	-	-	3.74 (0.877)	มาก

จากตารางที่ 4.8 ระดับความมั่นคงทางอาหาร ปรากฏผลการวิเคราะห์เป็นดังนี้

ระดับความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเกษตรกร ทั้งที่เป็น ด้านความพอเพียง ด้านการใช้ประโยชน์ ด้านการเข้าถึงอาหาร ด้านเสถียรภาพทางอาหาร ภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด 3.74) โดยเมื่อพิจารณาแยกรายละเอียดในแต่ละด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการใช้ประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 4.05) ด้านความพอเพียง (ค่าเฉลี่ย 4.02) ด้านการเข้าถึงอาหาร (ค่าเฉลี่ย 3.67) และ ด้านเสถียรภาพทางอาหาร (ค่าเฉลี่ย 3.22) ดังมีรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านความพอเพียง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.02) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งหมด ได้แก่ สมาชิกในครัวเรือนมีอาหารที่ปลอดภัยและเพียงพอสำหรับบริโภคในครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 3.87) มีการปลูกพืชผักสวนครัว ทำให้ประหยัด

ค่าใช้จ่ายและปลอดภัยจากสารเคมี (ค่าเฉลี่ย 3.91) สมาชิกในครัวเรือนมีอาหารเพียงพอรับประทานจนอิ่มทุกมื้อ (ค่าเฉลี่ย 4.07) และ สมาชิกในครัวเรือนได้รับประทานอาหารครบทั้ง 3 มื้อ (ค่าเฉลี่ย 4.22)

2. ด้านการใช้ประโยชน์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.05) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งหมด ได้แก่ สมาชิกในครัวเรือนรับประทานอาหารครบทั้ง 5 มื้อ (ค่าเฉลี่ย 3.90) สมาชิกในครัวเรือนได้รับสารอาหารที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโต เช่น เด็กควรดื่มนม (ค่าเฉลี่ย 4.08) มีการเลือกซื้ออาหารที่มีโภชนาการดี มีความปลอดภัย มีคุณค่าเหมาะสมกับร่างกาย (ค่าเฉลี่ย 4.06) และ เลือกซื้ออาหารหลากหลายประเภท เช่น เนื้อสัตว์ ไข่ ผัก ผลไม้ (ค่าเฉลี่ย 4.16)

3. ด้านการเข้าถึงอาหาร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.67) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งหมด ได้แก่ มีอาหารที่ผลิตเองตลอดทั้งปี (ค่าเฉลี่ย 3.45) มีแหล่งซื้ออาหารหรือตลาดที่หลากหลาย (ค่าเฉลี่ย 3.84) มีแหล่งอาหารธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.83) และ มีแหล่งอาหารจากประเพณี วัฒนธรรม การแบ่งปัน (ค่าเฉลี่ย 3.55)

4. ด้านเสถียรภาพทางอาหาร ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.22) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด ได้แก่ เมื่อเกิดภัยพิบัติ น้ำท่วม ฝนแล้ง ยังคงมีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 3.22) มีแผนการผลิตอาหาร ผลิตพืชและสัตว์ที่ครัวเรือนบริโภค (ค่าเฉลี่ย 3.24) มีการนำอาหารมาแปรรูป หรือถนอมอาหาร เป็นอาหารสำรองในครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 3.22) และ มีรายได้ไม่ต่ำกว่าเส้นความยากจนด้านอาหารที่กำหนดไว้โดยสำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คือ 1,433 บาท/คน/เดือน (ค่าเฉลี่ย 3.19)

ตารางที่ 4.9 สรุประดับความมั่นคงทางอาหาร รวม 4 ด้าน

n = 217

แหล่งความรู้	\bar{x}	(S.D)	ความหมาย
1. ด้านความพร้อมเพียง	4.02	(0.862)	มาก
2. ด้านการใช้ประโยชน์	4.05	(0.841)	มาก
3. ด้านการเข้าถึงอาหาร	3.67	(0.941)	มาก
4. ด้านเสถียรภาพทางอาหาร	3.22	(0.865)	ปานกลาง

3.1.2 แหล่งที่มาของอาหาร

แหล่งที่มาของอาหารของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี แบ่งที่มาของอาหารเป็น อาหารที่ผลิตเองและนำมาบริโภค อาหารจากแหล่งธรรมชาติ ประเภทอาหารจากการซื้อ แหล่งอาหารซื้อขาย และแหล่งอาหารที่ได้รับจากการแบ่งปัน ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่

ตารางที่ 4.10 แหล่งที่มาของอาหาร

n = 217		
แหล่งที่มาของอาหาร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. อาหารที่ผลิตเองและนำมาบริโภค (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ข้าว	209	96.3
พืชผัก	179	82.5
ไม้ผล	73	33.6
เลี้ยงไก่/เป็ด	126	58.1
เลี้ยงหมู	20	9.2
เลี้ยงโค/กระบือ	22	10.1
เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	44	20.3
2. แหล่งอาหาร		
แหล่งอาหารตามธรรมชาติ/ป่า เช่น ผักหวาน ไข่แมลงแดง ปู อีรอก (ดอกก้าน) ผักฉาบ(ผักอีหนู) หน่อไม้ บุก มะกอก ผักกูด แมลง เห็ด ต่างๆ	176	81.1
แหล่งอาหารจากแหล่งน้ำสาธารณะ เช่น ปู ปลา กุ้ง หอย ลูกอ๊อด กบ เขียด อึ่ง เทียน้ำ	170	78.3
3. ประเภทอาหารจากการซื้อ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ข้าว	21	9.7
พืชผัก	78	35.9
ผลไม้	125	54.6
เนื้อไก่	96	44.2
เนื้อหมู	178	82.0

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

n = 217		
แหล่งที่มาของอาหาร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เนื้อโค/กระบือ	135	62.2
สัตว์น้ำ(กุ้ง, หอย, ปลา ฯลฯ)	99	45.6
ไข่ไก่	156	71.9
เครื่องปรุงรส	186	85.7
4. แหล่งอาหารซื้อขาย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ตลาดในชุมชน	129	59.4
ตลาดนอกชุมชน	53	24.4
ตลาดนัด	193	88.9
ร้านขายของชำ	109	50.2
ร้านค้าเคลื่อนที่	34	15.7
5. แหล่งอาหารที่ได้รับจากการแบ่งปัน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
การให้ฟรี	129	59.4
การแลกเปลี่ยน/แบ่งปัน	180	82.9
การบริจาค	26	12.0

จากตารางที่ 4.10 แหล่งอาหารของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี ปรากฏผลการวิเคราะห์เป็นดังนี้

แหล่งอาหารที่ผลิตเองและนำมาบริโภค พบว่า แหล่งอาหารที่ผลิตเองและนำมาบริโภค ของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี ร้อยละ 96.3 ปลุกข้าวเพื่อบริโภคในครัวเรือน รองลงมา ร้อยละ 82.5 ปลุกพืชผัก ร้อยละ 58.1 เลี้ยงไก่/เป็ด ร้อยละ 33.6 ปลุกไม้ผล ร้อยละ 20.3 เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ร้อยละ 10.1 เลี้ยงโค/กระบือ ร้อยละ 9.2 เลี้ยงหมู

แหล่งอาหารจากธรรมชาติ พบว่า แหล่งอาหารตามธรรมชาติของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี ร้อยละ 81.1 เป็นแหล่งอาหารจากป่า ชนิดอาหาร ได้แก่ ผักหวาน ไข่แดง อีรอก(ดอกก้าน) ผักฉาบ(ผักอินูน) หน่อไม้ บุก มะกอก ผักกูด แมลงเห็ดต่างๆ รองลงมา ร้อยละ 78.3 เป็นแหล่งอาหารจากแหล่งน้ำสาธารณะ ได้แก่ ปลา กุ้ง หอย ลูกอ๊อด กบ เขียด อึ่ง เทียน

ประเภทอาหารจากการซื้อ พบว่า ประเภทอาหารที่ครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรดิตถ์ ซื้อเพื่อบริโภคในครัวเรือน ร้อยละ 85.7 ซื้อเครื่องปรุงรส รองลงมา ร้อยละ 82.0 ซื้อเนื้อหมู ร้อยละ 71.9 ซื้อไข่ ร้อยละ 62.2 ซื้อเนื้อโค/กระบือ ร้อยละ 57.6 ซื้อผลไม้ ร้อยละ 45.6 ซื้ออาหารจำพวกสัตว์น้ำ (กุ้ง หอย ปู ปลา ฯลฯ) ร้อยละ 44.2 ซื้อเนื้อไก่ ร้อยละ 35.9 ซื้อพืชผัก ร้อยละ 9.7 ซื้อข้าว

แหล่งอาหารซื้อขาย พบว่า แหล่งอาหารซื้อขายของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรดิตถ์ ร้อยละ 88.9 เป็นตลาดนัด รองลงมา ร้อยละ 59.4 เป็นตลาดในชุมชน ร้อยละ 50.2 เป็นร้านขายของชำ ร้อยละ 24.4 เป็นตลาดนอกชุมชน ร้อยละ 15.7 เป็นร้านค้าเคลื่อนที่

แหล่งอาหารที่ได้จากการแบ่งปัน พบว่า แหล่งอาหารของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรดิตถ์ ที่ได้จากการแบ่งปัน ร้อยละ 82.9 เป็นการแลกเปลี่ยน รองลงมา ร้อยละ 59.4 เป็นการให้ฟรี ร้อยละ 12.0 เป็นการบริจาค

3.2 สถานภาพความมั่นคงทางอาหารจากการสนทนากลุ่ม

สถานภาพความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรดิตถ์ จากการสนทนากลุ่มแบ่งเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ ปฏิทินอาหารของเกษตรกร สถานการณ์ด้านความมั่นคงทางอาหาร ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหาร และแนวทางการจัดการ ป้องกัน พัฒนา และแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความไม่มั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเกษตรกร

3.2.1 ปฏิทินอาหารของเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรดิตถ์ จำแนกประเภทของอาหารที่เกษตรกรนำมาบริโภคและใช้ประโยชน์ในครัวเรือนออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ปฏิทินอาหารจากการผลิต ปฏิทินอาหารจากธรรมชาติ (แหล่งน้ำ/นา/ริมรั้ว) และปฏิทินอาหารจากธรรมชาติ (ป่า) ดังนี้

1) ปฏิทินอาหารจากการผลิต

อาหารจากการผลิตของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรดิตถ์ แบ่งเป็น พืชอาหาร พืชผัก พืชสมุนไพร ปศุสัตว์ และและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ปฏิทินอาหารจากการผลิต

[illegible]

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

อาหารจากการผลิต	ช่วงเวลาการผลิต											ปริมาณ	
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.		ธ.ค.
หน่อไม้หวาน					✓	✓	✓						ปานกลาง
หน่อไม้ขางหม่น				✓	✓	✓	✓	✓					ปานกลาง
ปลานิล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	มาก
ปลาตะเพียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	มาก
ปลาดุก	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ปานกลาง
กบ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ปานกลาง
ไก่พื้นเมือง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	มาก

*จากการสนทนากลุ่ม เกษตรกรได้บอกถึงปริมาณอาหารที่มีทั้งปี ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย

จากตารางที่ 4.11 ปฏิทินอาหารจากการผลิตของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า

อาหารจากการผลิตส่วนใหญ่นั้นเป็นการผลิตพืชตามฤดูกาล ได้แก่ ข้าว แดงกวา หอมแดง กระเทียม กระหล่ำ บล๊อคโคลี่ ถั่วฝักยาว ถั่วเขียว กระเจี๊ยบเขียว น้ำเต้า ฟักทอง มะระ ฟักเขียว ข้าวโพดหวาน ถั่วลิสง และ บวบ ส่วนพืชผักสวนครัว ได้แก่ พริก มะเขือ ผักกาด มะเขือเทศ ต้นหอม ผักชี ขิง ข่า ตะไคร้ ผักแพว (ผักไผ่) และชะอม จะมีการปลูกหมุนเวียนและสามารถนำมาประกอบอาหารเพื่อบริโภคภายในครัวเรือนตลอดปี ส่วนอาหารประเภทสัตว์ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงปลานิล ปลาตะเพียน ปลาดุก ในสระน้ำ ส่วนกบ นิยมเลี้ยงในวงบ่อ และไก่พื้นเมือง เลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติ ซึ่งอาหารประเภทสัตว์สามารถนำมาบริโภคได้ตลอดปี

2) ปฏิทินอาหารจากธรรมชาติ (แหล่งน้ำ/นา/ริมรั้ว)

อาหารจากธรรมชาติที่สามารถหาได้จากแม่น้ำลำธาร ห้วยไร่ปลายนา และบริเวณริมรั้ว ของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรดิตถ์ แบ่งเป็น พืชผักสวนครัว พืชสมุนไพร พืชริมรั้ว พืชน้ำ แมลง สัตว์บก สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ ปศุสัตว์ และสัตว์น้ำ ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ปฏิทินอาหารจากธรรมชาติ (แหล่งน้ำ/นา/ริมรั้ว)

อาหารจากธรรมชาติ (แหล่งน้ำ/นา/ริมรั้ว)	ช่วงเวลาที่พบ												ปริมาณ
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
กระถิน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	มาก
ชะอม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	มาก
ตำลึง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	มาก
ผักบุ้ง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	มาก
ใบย่านาง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	มาก
ผักไห่(มะระจีนก)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ปานกลาง
ผักปลัง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ปานกลาง
ใบยอ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ปานกลาง
กล้วย/หัวปลี/หยวก	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	มาก
ดอกสลิด (ดอกขจร)						✓	✓	✓	✓	✓			ปานกลาง
แตงน้ำ			✓	✓			✓	✓					น้อย
ลิ้นฟ้า (เพกา)						✓	✓	✓	✓				ปานกลาง
ผักกูด	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ปานกลาง
ผักหนาม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ปานกลาง
ผักกระเฉด	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ปานกลาง
ผักแว่น						✓	✓	✓	✓				ปานกลาง
ผักกุ่ม			✓	✓	✓								ปานกลาง
เห็ดต่างๆ					✓	✓	✓	✓					มาก
หน่อไม้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	มาก
บอน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	มาก
มะรุม	✓	✓	✓										ปานกลาง
ผักเสี้ยว	✓	✓	✓										ปานกลาง
ผักเอือด		✓	✓										ปานกลาง
ปลาต่างๆ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ปานกลาง
กบ/เขียด						✓	✓	✓	✓	✓			ปานกลาง

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

อาหารจากธรรมชาติ (แหล่งน้ำ/นา/ริมรั้ว)	ช่วงเวลาที่พบ											ปริมาณ	
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.		ธ.ค.
อิสวก(ลูกอี๊ด)					✓	✓	✓						ปานกลาง
แมลงดา					✓	✓	✓						น้อย
หอยขม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ปานกลาง
กุ้งฝอย						✓	✓						ปานกลาง
ปูนา						✓	✓	✓	✓				มาก
อึ่ง					✓	✓							ปานกลาง
ปลาไหล							✓	✓	✓				น้อย
แมลงนูน					✓	✓							มาก
จักจั่น			✓	✓									มาก
ตั๊กแตน					✓	✓	✓	✓	✓				มาก
งู	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ปานกลาง
หนูนา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	น้อย

*จากการสนทนากลุ่ม เกษตรกรได้บอกถึงปริมาณอาหารที่มีทั้งปี ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย

จากตารางที่ 4.12 ปฏิทินอาหารจากธรรมชาติ (แหล่งน้ำ/นา/ริมรั้ว) ในพื้นที่ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี พบว่า อาหารประเภทพืช ได้แก่ กระถิน ชะอม ตำลึง ผักบุ้ง ใบย่านาง ผักไห้(มะระจีนก) ผักปลัง ใบขมิ้น กว๊าย/หัวปลี/หยวก ผักกูด ผักหนาม ผักกระเฉด หน่อไม้ บอน สามารถหาได้ตลอดปี ส่วนดอกสลิด (ดอกขจร) เทียนน้ำ ลิ้นฟ้า (เพกา) ผักแว่น ผักกุ่ม เห็ดต่างๆ มะรุม ผักเสี้ยว ผักเหือด สามารถพบได้ในบางเดือนหรือตามฤดูกาล ส่วนอาหารประเภทสัตว์ ได้แก่ ปลาต่างๆ หอยขม และ งู สามารถหาได้ตลอดปี ส่วน กบ/เขียด อิสวก (ลูกอี๊ด) แมลงดา กุ้งฝอย ปู นา ปลาไหล แมลงนูน จักจั่น ตั๊กแตน สามารถหาได้เฉพาะบางเดือนหรือตามฤดูกาล

3) ปฏิทินอาหารจากธรรมชาติ (ป่า)

อาหารจากธรรมชาติที่สามารถหาได้จากป่าของครัวเรือนเกษตรกร แบ่งเป็น พืชผัก เห็ด แมลง สัตว์บก สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ และสัตว์น้ำ ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.13 ปฏิทินอาหารจากธรรมชาติ (ป่า)

อาหารจากป่า	ช่วงเวลาที่พบ											ปริมาณ	
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.		ธ.ค.
ผักหวาน		✓	✓	✓									มาก
หน่อไม้ไร่/หน่อไม้ซาง					✓	✓	✓	✓	✓				มาก
เห็ดเผาะ					✓	✓							น้อย
เห็ดหน้าเส้า (เห็ดด่าน)					✓	✓	✓	✓					ปานกลาง
เห็ดดิน						✓	✓	✓					น้อย
เห็ดระโงก						✓	✓						น้อย
อีรอก/อีแหลม			✓	✓	✓								ปานกลาง
เห็ดผึ้ง(เห็ดตับเต่า)					✓	✓	✓						น้อย
ผักฉาบ		✓	✓	✓									มาก
ดอกดีปลากั้ง									✓	✓			น้อย
ไข่มดแดง		✓	✓	✓									มาก
ปูผา(ปูหิน)						✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	น้อย
ปูเป้ง				✓	✓	✓	✓	✓					น้อย
ต่อ							✓	✓	✓				น้อย
ผึ้ง							✓	✓	✓				น้อย
อีปุม					✓	✓	✓						น้อย
กบหอน(กบภูเขา)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	น้อย
เต่า				✓	✓	✓	✓						น้อย
แก้ง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	น้อย
ลิง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	น้อย
แตน				✓	✓	✓	✓						น้อย
กิ้งหรีด	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	น้อย
ปลากั้ง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	น้อย

*จากการสนทนากลุ่ม เกษตรกรได้บอกถึงปริมาณอาหารที่มีทั้งปี ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย

จากตารางที่ 4.13 ปฏิทินอาหารจากป่า ในพื้นที่ตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า อาหารประเภทพืช ได้แก่ ผักหวาน หน่อไม้ไร่/หน่อไม้ซาง เห็ดเผาะ เห็ดหน้าเส้า (เห็ดด่าน) เห็ดดิน เห็ดระโงก อีรอก/อีแหลม เห็ดผึ้ง (เห็ดตับเต่า) ผักฉาบ ดีปลากั้ง สามารถหาได้เฉพาะบางเดือนหรือตามฤดูกาลเท่านั้น ส่วนอาหารประเภทสัตว์ ได้แก่ กบหอน(กบภูเขา) เก้ง ลิง กุ้ง หิน ปลากั้ง สามารถหาได้ตลอดปีแต่พบได้ในปริมาณน้อย ส่วนไข่มดแดง ปูผา (ปูหิน) ปูแป้ง ต่อผึ้ง อีปุม เต่า แตน สามารถหาได้เฉพาะบางเดือนหรือตามฤดูกาลเท่านั้น

3.2.2 สถานการณ์ด้านความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเกษตรกร จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) มีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านความพอเพียง

(1) สถานการณ์และความเสี่ยงในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร

ก. การไม่มีอาหารเพียงพอต่อความต้องการทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพ เช่น การจำกัดขนาดมืออาหาร จำกัดปริมาณอาหาร กินอาหารที่ชอบน้อยลงหรือกินอาหารที่มีราคาถูกลง

ข. อาหารจากการผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการ

(2) ปัญหาในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร

ก. ไม่ได้เพาะปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ที่ครัวเรือนบริโภค

ข. การเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยว ไม่ได้ปลูกพืชหลากหลาย

ค. ขาดความสามารถในการพึ่งพาตนเอง

2) ด้านการใช้ประโยชน์

(1) สถานการณ์และความเสี่ยงในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร

ก. ความไม่พอเพียงทางโภชนาการ (อาหารไม่เหมาะสม)

ข. ไม่ได้บริโภคอาหารที่หลากหลาย

ค. การลดคุณภาพอาหาร

(2) ปัญหาในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร

ก. เกษตรกรขาดความรู้ด้านโภชนาการอาหาร

ข. ขาดความหลากหลายของชนิดอาหารในชุมชน

3) ด้านการเข้าถึง

(1) สถานการณ์และความเสี่ยงในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร

ก. แหล่งอาหารตามธรรมชาติเริ่มลดลง/ขาดความอุดมสมบูรณ์

ข. อาหารที่นำมาบริโภคในครัวเรือนส่วนใหญ่มาจากการซื้อขาย

- ค. การสานต่อประเพณี/วัฒนธรรม เริ่มถดถอยลง
- (2) ปัญหาในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร
 - ก. การเก็บอาหารจากป่า ลำสัตว์ หรือเก็บพืชผักที่ยังไม่โตเต็มที่
 - ข. การไม่ได้ผลิตอาหารเพื่อบริโภคเอง
 - ค. ขาดการสานต่อประเพณี/วัฒนธรรม
- 4) ด้านเสถียรภาพทางอาหาร
 - (1) สถานการณ์และความเสี่ยงในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร
 - ก. ภาวะโลกร้อน สภาพภูมิอากาศแปรปรวน เกิดภัยพิบัติ
 - ข. การผลิตไม่เพียงพอต่อการบริโภค
 - ค. เกษตรกรขาดการเรียนรู้ ปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์
 - ง. เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ เศรษฐกิจตกต่ำ ราคาอาหารเพิ่มสูงขึ้น
 - จ. ความไม่มั่นคงของอาหารตามฤดูกาล
 - (2) ปัญหาในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร
 - ก. ขาดการวางแผนการผลิต
 - ข. ขาดการรวมกลุ่มในการผลิต
 - ค. เกษตรกรขาดความรู้ในการผลิต/แปรรูป การเข้าถึงแหล่งความรู้
 - ง. การมีรายได้น้อย ภาระค่าใช้จ่ายมาก มีหนี้สิน
 - จ. การส่งเสริมของหน่วยงานต่างๆ ไม่ทั่วถึง

3.2.3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเกษตรกร จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) มีดังนี้

- 1) ปัจจัยภายในชุมชน
 - (1) ศักยภาพของที่ดินเพื่อการผลิตอาหาร การใช้ที่ดินไม่เหมาะสมต่อการผลิต ความเสื่อมโทรมของดิน
 - (2) แหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร
 - (3) การแข่งขันทรัพยากรในการผลิต
 - (4) การพึ่งพาตนเองด้านอาหาร
 - (5) รายได้ของครัวเรือน
 - (6) จำนวนสมาชิกของครัวเรือน
 - (7) จำนวนแรงงานในครัวเรือน
 - (8) ระดับการศึกษา

- (9) หนี้สินของครัวเรือน
- (10) การขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตร
- (11) คุณภาพและความปลอดภัยของอาหาร
- (12) สัดส่วนการผลิตพืชอาหารและพืชพลังงาน การผลิตพืชเชิงเดี่ยว
- (13) การถือครองที่ดินภาคการเกษตร
- (14) วิธีการหาอาหารธรรมชาติที่ทำให้อาหารมีจำนวนลดลงและหาได้ยากขึ้น เช่น การหาอาหารโดยวิธีเผาป่า การล่าสัตว์อนุรักษ์ การเก็บพืชผักที่ยังไม่โตเต็มที่
- (15) การอนุรักษ์พันธุกรรมพืชและสัตว์
- (16) การเป็นสมาชิกกลุ่ม สมาคม สมาพันธ์ สหพันธ์ หรือองค์กรด้านการเกษตรอันเป็นประโยชน์ เพื่อการได้รับความช่วยเหลือในด้านของปัจจัยการผลิตอาหาร และมีอำนาจการต่อรองในการผลิต

2) ปัจจัยภายนอกชุมชน

- (1) การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ภาวะโลกร้อน
- (2) ปัญหาภัยธรรมชาติ
- (3) ต้นทุนการผลิตสูง เช่น ปุ๋ย ยา เมล็ดพันธุ์ ค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ
- (4) โรค แมลงศัตรูพืช โรคระบาดในสัตว์
- (4) การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร
- (5) ระบบการค้าเสรีและระบบเกษตรเชิงพาณิชย์
- (6) ระบบการคมนาคมขนส่ง
- (7) ตลาดภายนอกชุมชน
- (8) นโยบาย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางอาหารของประเทศไทย
- (9) กฎหมายหรือมาตรการควบคุม

3.2.4 แนวทางการจัดการ ป้องกัน พัฒนา และแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความไม่มั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเกษตรกร จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) มีดังนี้

1) ด้านความพอเพียง

- (1) การแก้ไขปัญหาในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร
 - ก. การปรับเปลี่ยนชนิดพืชที่ปลูก
 - ข. ขยายพื้นที่เพาะปลูก
 - ค. ปลูกพืชผักสวนครัว พืชอาหาร เลี้ยงสัตว์ที่ครัวเรือนบริโภค

(2) การปรับตัวต่อสถานการณ์ เมื่อมีความเสี่ยงในการเกิดความไม่มั่นคง

ทางอาหาร

- ก. การลดคุณภาพและปริมาณของอาหาร จำกัดขนาดมื้ออาหาร
- ข. การนำอาหารสำรองมาบริโภค
- ค. การบริโภคอาหารที่พอประทังชีวิตไปได้

(3) แนวทางการสร้างความมั่นคงทางอาหาร

ก. การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ตามความต้องการบริโภคในครัวเรือน มากกว่า
 การทำการเกษตรเชิงเดี่ยวหรือเชิงพาณิชย์

ข. มีการวางแผนการผลิตอาหารที่หลากหลาย มีการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์
 หมุนเวียน และสามารถนำมาบริโภคได้ตลอดทั้งปี

ค. มีการทำบัญชีครัวเรือน วางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือน

ง. การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน

2) ด้านการใช้ประโยชน์

(1) การแก้ไขปัญหาในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร

ก. การเลือกบริโภคอาหารที่หลากหลาย

ข. การจำกัดขนาดมื้ออาหารลงแต่ยังคงคุณค่าทางโภชนาการ

(2) การปรับตัวต่อสถานการณ์ เมื่อมีความเสี่ยงในการเกิดความไม่มั่นคงทาง

อาหาร

ก. การบริโภคอาหารที่สามารถทดแทนกันได้

ข. การบริโภคอาหารที่ชอบน้อยลง หรือมีราคาถูกลง

(3) แนวทางการสร้างความมั่นคงทางอาหาร

ก. การนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ เพราะ
 เทคโนโลยีทำให้ผลิตอาหารได้เพียงพอ ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการมากขึ้น

3) ด้านการเข้าถึง

(1) การแก้ไขปัญหาในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร

ก. การหาอาหารจากแหล่งอาหารอื่นๆเพิ่มเติมในส่วนที่ครัวเรือนไม่
 สามารถผลิตเองได้ เช่น แหล่งอาหารจากธรรมชาติ แหล่งอาหารซื้อขาย แหล่งอาหารที่ได้จากการ
 แบ่งปัน

ข. การหาของป่า เก็บพืชผัก ลำสัตว์ ตามฤดูกาล

(2) การปรับตัวต่อสถานการณ์ เมื่อมีความเสี่ยงในการเกิดความไม่มั่นคงทางอาหาร

ก. การหาอาหารจากธรรมชาติเพื่อนำมาบริโภคในครัวเรือน

ข. การบริโภคอาหารที่พอประทังชีวิตไปได้

(3) แนวทางการสร้างความมั่นคงทางอาหาร

ก. การอนุรักษ์พันธุกรรมพืช สัตว์ และการรักษาแหล่งทรัพยากรอาหารให้

คงอยู่กับชุมชน

ข. สร้างกฎระเบียบ ข้อบังคับ ข้อตกลงของคนในชุมชน

4) ด้านเสถียรภาพทางอาหาร

(1) การแก้ไขปัญหาในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร

ก. การใช้อาหารที่เก็บสำรองไว้สำหรับฤดูกาลถัดไป

ข. ยืมอาหารหรือขอความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง

ค. การขายปลูสดัตว์

ง. การกู้ยืมเงิน เพื่อนำมาซื้ออาหารและใช้จ่ายในครัวเรือน

(2) การปรับตัวต่อสถานการณ์ เมื่อมีความเสี่ยงในการเกิดความไม่มั่นคงทาง

อาหาร

ก. การเก็บอาหารสำรองไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน

ข. การถนอมอาหาร การแปรรูปอาหาร เพื่อให้สามารถเก็บอาหารไว้

บริโภคได้เป็นเวลานาน

ค. การหารายได้เสริม การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการทำ

เกษตรกรรม เพื่อให้มีรายได้เพียงพอกับความต้องการของครัวเรือน

(3) แนวทางการสร้างความมั่นคงทางอาหาร

ก. การรวมกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กร อันเป็นประโยชน์ เพื่อการ

ได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ และมีอำนาจการต่อรองในการผลิต

ข. การสานต่อประเพณี/วัฒนธรรม การพัฒนาองค์ความรู้เดิมที่เคยได้รับ

การถ่ายทอด/การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ค. การส่งเสริม สนับสนุนการจัดการแหล่งอาหาร จากหน่วยงานต่างๆ ทั้ง

ภาครัฐ และภาคเอกชน ในและนอกพื้นที่

ง. นโยบายของรัฐบาล ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

โครงการต่างๆของภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางด้านอาหาร

ตอนที่ 4 ปัญหาและแนวทางการสร้างความมั่นคงทางอาหาร

ปัญหาและแนวทางการสร้างความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอฟากท่า ดังนี้

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือน

ปัญหาในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร ของครัวเรือนเกษตรกร ตำบลสองห้อง อำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบด้วยปัญหา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความพอเพียง ด้านการใช้ประโยชน์ ด้านการเข้าถึง และด้านเสถียรภาพ ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.14 ปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร

							n = 217
ปัญหาในการสร้าง	ระดับปัญหา (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	ความหมาย
ความมั่นคงทางอาหาร	1	2	3	4	5	(S.D)	
1. ด้านความพอเพียง						2.09	น้อย
						(1.064)	
1) มีอาหารไม่เพียงพอสำหรับบริโภคในครัวเรือน มีการจำกัดมื้ออาหาร/ปริมาณอาหาร/ลดจำนวนมื้ออาหาร	83 (38.2)	61 (28.1)	61 (28.1)	8 (3.7)	4 (1.8)	2.03 (0.990)	น้อย
2) ขาดความสามารถในการพึ่งพาตนเอง	126 (58.1)	37 (17.1)	41 (18.9)	10 (4.6)	3 (1.4)	1.74 (1.008)	น้อยที่สุด
3) ไม่ได้เพาะปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ ที่ครัวเรือนบริโภค	79 (36.4)	59 (27.2)	65 (30.0)	9 (4.1)	5 (2.3)	2.09 (1.017)	น้อย
4) ปลูกพืชเชิงเดี่ยว ไม่ได้ปลูกพืชหลากหลาย	61 (28.1)	49 (22.6)	63 (29.0)	27 (12.4)	17 (7.8)	2.49 (1.240)	น้อย

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

							n = 217
ปัญหาในการสร้างความ มั่นคงทางอาหาร	ระดับปัญหา (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X} (S.D)	ความหมาย
1	2	3	4	5			
2. ด้านการใช้ประโยชน์						2.01 (1.122)	น้อย
1) สมาชิกในครัวเรือน รับประทานอาหารไม่ ครบ 5 หมู่	109 (50.2)	40 (18.4)	39 (18.0)	15 (6.9)	14 (6.5)	2.01 (1.243)	น้อย
2) ขาดความหลากหลาย ของชนิดอาหาร	89 (41.0)	61 (28.1)	52 (24.0)	10 (4.6)	5 (2.3)	1.99 (1.023)	น้อย
3) คุณค่าทางโภชนาการ ไม่เพียงพอต่อความ ต้องการของร่างกาย	91 (41.9)	53 (24.4)	57 (26.3)	6 (2.8)	10 (4.6)	2.04 (1.101)	น้อย
3. ด้านการเข้าถึงอาหาร	-	-	-	-	-	2.34 (1.051)	น้อย
1) ไม่ได้ผลิตอาหารเอง ได้อาหารมาจากการซื้อ ขาย	35 (16.1)	67 (30.9)	80 (36.9)	21 (9.7)	14 (6.5)	2.59 (1.072)	น้อย
2) มีตลาดซื้อขายจำกัด	67 (30.9)	75 (34.6)	58 (26.7)	11 (5.1)	6 (2.8)	2.14 (1.006)	น้อย
3) แหล่งอาหารตาม ธรรมชาติขาดความ อุดมสมบูรณ์	47 (21.7)	81 (37.3)	57 (26.3)	23 (10.6)	9 (4.1)	2.38 (1.066)	น้อย
4) ขาดการสานต่อประ เพณีและวัฒนธรรมดั้ง เดิม	58 (26.7)	63 (29.0)	68 (31.3)	24 (11.1)	4 (1.8)	2.32 (1.044)	น้อย
5) ไม่สามารถเข้าถึง แหล่งเงินทุนในการซื้อ อาหาร	61 (28.1)	71 (32.7)	56 (25.8)	23 (10.6)	6 (2.8)	2.27 (1.069)	น้อย

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

n = 217

ปัญหาในการสร้าง ความมั่นคงทางอาหาร	ระดับปัญหา (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X} (S.D)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
4. ด้านเสถียรภาพทาง อาหาร	-	-	-	-	-	2.58 (1.046)	น้อย
1) ประสบปัญหาภัย พิบัติบ่อยครั้ง	122 (56.2)	45 (20.7)	41 (18.9)	6 (2.8)	3 (1.4)	1.72 (0.956)	น้อยที่สุด
2) ขาดการวางแผนการ ผลิต	53 (24.4)	66 (30.4)	84 (38.7)	9 (4.1)	5 (2.3)	2.29 (0.960)	น้อย
3) ขาดความรู้ด้านการ แปรรูป การถนอม อาหาร	35 (16.1)	46 (21.2)	98 (45.2)	30 (13.8)	8 (3.7)	2.68 (1.022)	ปานกลาง
4) มีรายได้น้อย ไม่ เพียงพอต่อการใช้จ่าย ในครัวเรือน	19 (8.8)	48 (22.1)	66 (30.4)	54 (24.9)	30 (13.8)	3.13 (1.167)	ปานกลาง
5) ขาดการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการ แหล่งอาหาร	24 (11.1)	38 (17.5)	78 (35.9)	56 (25.8)	21 (9.7)	3.06 (1.125)	ปานกลาง
เฉลี่ยรวมทั้งหมด	-	-	-	-	-	2.26 (1.071)	น้อย

จากตารางที่ 4.14 ปัญหาในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร ปรากฏผลการวิเคราะห์
เป็นดังนี้

ปัญหาในการสร้างความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเกษตรกรตำบลสองห้อง อำเภอ
ปากท่า จังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้งที่เป็นปัญหา ด้านความพอเพียง ด้านการใช้ประโยชน์ ด้านการเข้าถึง
อาหาร ด้านเสถียรภาพทางอาหาร ภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด 2.26) โดย
เมื่อพิจารณาแยกรายละเอียดในแต่ละด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านเสถียรภาพทาง
อาหาร (ค่าเฉลี่ย 2.58) ด้านการเข้าถึง (ค่าเฉลี่ย 2.34) ด้านความพอเพียง (ค่าเฉลี่ย 2.09) และด้าน
การใช้ประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 2.01) ดังมีรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้

1. ปัญหา ด้านความพอเพียง ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.09) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับน้อย 3 ประเด็น ได้แก่ ปลูกพืชเชิงเดี่ยว ไม่ได้ปลูกพืชหลากหลาย (ค่าเฉลี่ย 2.49) ไม่ได้เพาะปลูกพืช หรือเลี้ยงสัตว์ที่ครัวเรือนบริโภค (ค่าเฉลี่ย 2.09) มีอาหารไม่เพียงพอสำหรับบริโภคในครัวเรือน มีการจำกัดมื้ออาหาร/ปริมาณอาหาร/ลดจำนวนมื้ออาหาร (ค่าเฉลี่ย 2.03) อยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ขาดความสามารถในการพึ่งตนเอง (ค่าเฉลี่ย 1.74)

2. ปัญหา ด้านการใช้ประโยชน์ ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.01) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับน้อยทั้งหมด ได้แก่ คุณค่าทางโภชนาการไม่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย (ค่าเฉลี่ย 2.04) สมาชิกในครัวเรือนรับประทานอาหารไม่ครบ 5 หมู่ (ค่าเฉลี่ย 2.01) และขาดความหลากหลายของชนิดอาหาร (ค่าเฉลี่ย 1.99)

3. ปัญหา ด้านการเข้าถึงอาหาร ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.34) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับน้อยทั้งหมด ได้แก่ ไม่ได้ผลิตอาหารเอง ได้อาหารมาจากการซื้อขาย (ค่าเฉลี่ย 2.59) แหล่งอาหารตามธรรมชาติขาดความอุดมสมบูรณ์ (ค่าเฉลี่ย 2.38) ขาดการสานต่อประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม (ค่าเฉลี่ย 2.32) ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการซื้ออาหาร (ค่าเฉลี่ย 2.27) และมีตลาดซื้อขายจำกัด (ค่าเฉลี่ย 2.14)

4. ปัญหา ในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร ด้านเสถียรภาพทางอาหาร ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.58) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ มีรายได้น้อย ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 3.13) ขาดการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการแหล่งอาหาร (ค่าเฉลี่ย 3.06) ขาดความรู้ด้านการแปรรูป การถนอมอาหาร (ค่าเฉลี่ย 2.68) อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ขาดการวางแผนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.29) และอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ประสบปัญหาภัยพิบัติบ่อยครั้ง (ค่าเฉลี่ย 1.72)

ตารางที่ 4.15 สรุปปัญหาในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร รวม 4 ด้าน

n = 217

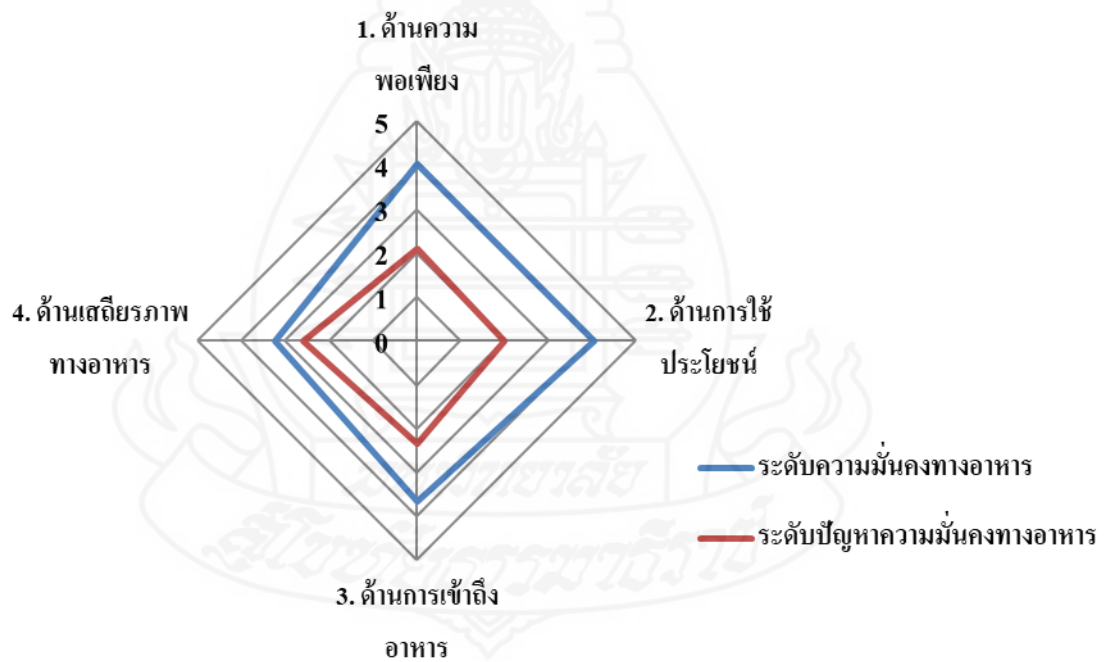
แหล่งความรู้	\bar{X}	(S.D)	ความหมาย
1. ด้านความพอเพียง	2.09	(1.064)	น้อย
2. ด้านการใช้ประโยชน์	2.01	(1.122)	น้อย
3. ด้านการเข้าถึงอาหาร	2.34	(1.051)	น้อย
4. ด้านเสถียรภาพทางอาหาร	2.58	(1.069)	น้อย

ตารางที่ 4.16 สรุปผลการศึกษาเปรียบเทียบ ระดับความมั่นคงทางอาหาร และระดับปัญหาความมั่นคงทางอาหาร

n = 217

ประเด็น	ระดับความ มั่นคงทางอาหาร	อันดับ	ระดับปัญหาความ มั่นคงทางอาหาร	อันดับ
1. ด้านความพอเพียง	4.02	2	2.09	3
2. ด้านการใช้ประโยชน์	4.05	1	2.01	4
3. ด้านการเข้าถึงอาหาร	3.67	3	2.34	2
4. ด้านเสถียรภาพทางอาหาร	3.22	4	2.58	1
เฉลี่ยรวม	3.74		2.26	

โดยสรุปเปรียบเทียบดังภาพ

ภาพที่ 4.1 สรุประดับความมั่นคงทางอาหาร และระดับปัญหาความมั่นคงทางอาหารทั้ง 4 ด้าน

ตารางที่ 4.17 แนวทางในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร

n = 217

แนวทางในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	อันดับ
1. ด้านความปลอดภัย			
1) ปลุกพืช เลี้ยงสัตว์ ที่ครัวเรือนบริโภค	39	18.0	1
2) มีการผลิตอาหารที่หลากหลาย	14	6.5	2
3) มีการจำหน่ายอาหารจากการผลิตในครัวเรือน	14	6.5	2
4) มีการวางแผนการใช้จ่าย ประหยัด อดออม	8	3.7	3
2. ด้านการใช้ประโยชน์			
1) รับประทานอาหารที่มีคุณภาพ สด ใหม่ สะอาด ปลอดภัย ไร้สารเคมี	23	10.6	2
2) เลือกซื้อ/รับประทานอาหารที่มีประโยชน์	12	5.5	3
3) รับประทานอาหารครบหมู่ มีคุณค่าทางโภชนาการ	28	12.9	1
4) มีการเลือกซื้ออาหารที่หลากหลาย	2	0.9	4
3. ด้านการเข้าถึงอาหาร			
1) มีแหล่งอาหารตามธรรมชาติที่สามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา	16	7.4	1
2) มีอาหารที่หลากหลายบริโภค	6	2.8	3
3) มีแหล่งอาหารซื้อขายที่หลากหลาย	12	5.5	2
4) รับประทานอาหารตามฤดูกาล	3	1.4	5
5) มีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนอาหาร	5	2.3	4
4. ด้านเสถียรภาพทางอาหาร			
1) มีการวางแผนการผลิตอาหาร	16	7.4	2
2) การนำอาหารมาแปรรูปเพื่อการถนอมอาหาร	21	9.7	1
3) มีอาหารสำรองในครัวเรือน	11	5.1	4
4) การลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้ในครัวเรือน	14	6.5	3

ตอนที่ 5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนเกษตรกร

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาอิทธิพลระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีอิทธิพลไปในทิศทางใดกับตัวแปรตาม และมีระดับอิทธิพลมากน้อยเพียงใด โดยการวิเคราะห์ครั้งนี้ใช้ตัวแปรอิสระที่คัดเลือกมาทั้งหมด 9 ตัวแปร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตร รายได้รวม ระดับความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร ระดับการได้รับความรู้จากแหล่งต่างๆ และ ระดับปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร ตัวแปรตามคือ ระดับความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนเกษตรกร

5.1 สัญลักษณ์ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรต่างๆ ที่ศึกษาวิจัย

ตารางที่ 4.18 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์

n = 217		
ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- ตัวแปรอิสระ		
X_1 = อายุ (ปี)	51.95	10.387
X_2 = ระดับการศึกษา*	2.66	0.988
X_3 = จำนวนสมาชิกในครัวเรือน(คน)	4.49	1.656
X_4 = จำนวนแรงงานในครัวเรือน(คน)	2.86	1.111
X_5 = พื้นที่ทำการเกษตร(ไร่)	8.77	6.567
X_6 = รายได้รวม(บาท/ปี)	86,972.35	88,555.927
X_7 = ระดับความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร	6.43	1.318
X_8 = ระดับการได้รับความรู้จากแหล่งต่างๆ	2.82	1.133
X_9 = ระดับปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร	2.26	1.071
- ตัวแปรตาม		
Y_1 = ระดับความมั่นคงทางอาหาร	3.74	0.877

ระดับการศึกษา* ไม่ได้ศึกษา = 1 ประถมศึกษา = 2 มัธยมศึกษาตอนต้น = 3 มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า (ปวช.) = 4 อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.) = 5 ปริญญาตรี = 6

จากตารางที่ 4.18 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีอายุเฉลี่ย 51.95 ปี ส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.49 คน จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.86 คน พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 8.77 ไร่ รายได้รวม 86,972 บาท/ปี ระดับความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 6.43) ระดับการได้รับความรู้จากแหล่งต่างๆ (ค่าเฉลี่ย 2.82) ระดับปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร (ค่าเฉลี่ย 2.26) และระดับความมั่นคงทางอาหารอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.74)

ตารางที่ 4.19 ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบปกติแต่ละคู่ โดยแสดงในรูปเมตริกสัมพันธ์ (correlation matrix)

n = 217

Model	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉
X ₁	1.000	-.500**	-.070	-.006	-.054	.009	.003	-.191**	.012
X ₂		1.000	-.014	-.070	.146*	.074	.050	.229**	.007
X ₃			1.000	.675**	.066	.045	.028	-.055	-.047
X ₄				1.000	.095	.021	.065	.023	-.064
X ₅					1.000	.234**	.116	-.031	-.121
X ₆						1.000	.022	.035	.038
X ₇							1.000	.007	-.198**
X ₈								1.000	.074
X ₉									1.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.19 ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบปกติแต่ละคู่ โดยแสดงในรูปเมตริกสัมพันธ์ (correlation matrix) ปรากฏผลดังนี้ ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิเคราะห์ทุกตัวมีความสัมพันธ์กันต่ำ คือ ความสัมพันธ์ในทางบวกมีค่าอยู่ระหว่าง 0.003 ถึง 0.675 และความสัมพันธ์ในทางลบมีค่าอยู่ระหว่าง -0.006 ถึง -0.500 ไม่มีตัวแปรคู่ใดมีความสัมพันธ์สูง (เกินกว่า 0.80) จึงไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity ซึ่งจะเป็นการละเมิดข้อสมมติฐานที่เกี่ยวกับเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบปกติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้ตัวแปรอิสระทั้ง 9 ตัวแปรวิเคราะห์การถดถอยแบบปกติ ต่อไป

5.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรกับระดับความมั่นคงทางอาหาร(Y)

ตารางที่ 4.20 การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุความสัมพันธ์ของตัวแปรกับระดับความมั่นคงทางอาหาร(Y)

n = 217

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.
ค่าคงที่	44.403	6.773	0.000
X ₁ = อายุ	-0.076	-1.180	0.240
X ₂ = ระดับการศึกษา	0.386	0.559	0.576
X ₃ = จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	-0.478	-1.011	0.313
X ₄ = จำนวนแรงงานในครัวเรือน	0.563	0.796	0.427
X ₅ = พื้นที่ทำการเกษตร	0.166	1.805	0.073
X ₆ = รายได้รวม	4.640E-06	0.695	0.488
X ₇ = ระดับความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร	1.442	3.239**	0.001
X ₈ = ระดับการได้รับความรู้จากแหล่งต่างๆ	0.181	5.711**	0.000
X ₉ = ระดับปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร	-0.153	-2.775**	0.006
R² = 0.234 SEE = 8.392 F = 8.333 Sig. of F = 0.000			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

**มีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.20 ตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของระดับความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเกษตรกรตำบลสองห้อง อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรดิตถ์ ได้อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 8.333$ Sig. of $F = 0.000$) โดยมีอำนาจพยากรณ์ประมาณร้อยละ 23 ($R^2 = 0.234$) และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ (SEE) เท่ากับ 8.392 ส่วนผลการวิเคราะห์อิทธิพลระหว่างสภาพทางสังคม สภาพทางเศรษฐกิจ และระดับความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร กับระดับความมั่นคงทางอาหาร (Y) พบว่า ในค่าตัวแปรอิสระ 6 ตัวแปร มีอิทธิพลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ มี 3 ตัวแปรที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ระดับความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร และระดับการได้รับความรู้จากแหล่งต่างๆ โดยมีอิทธิพลในเชิงบวก กล่าวคือ เมื่อระดับความรู้เกี่ยวกับ

ความมั่นคงทางอาหารเพิ่มขึ้น ระดับความมั่นคงทางอาหารก็จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เมื่อระดับการได้รับความรู้จากแหล่งต่างๆเพิ่มขึ้น ระดับความมั่นคงทางอาหารก็จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนระดับปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร มีอิทธิพลเชิงลบ คือ เมื่อระดับปัญหาเพิ่มขึ้น ระดับความมั่นคงทางอาหารก็จะมีแนวโน้มลดลง สรุปเป็นสมการแสดงอิทธิพลได้ ดังนี้

$$Y = 44.403 - 0.076X_1 + 0.386X_2 - 0.478X_3 + 0.563X_4 + 0.166X_5 + 4.640E-06X_6$$

(6.773) (-1.180) (0.559) (-1.011) (0.796) (1.805) (0.695)

$$+ 1.442X_7 + 0.181X_8 - 0.153X_9$$

(3.239) (5.711) (-2.775)

